

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра економічної теорії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан економічного факультету
А.Д. Діброва
2021 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри економічної теорії
Протокол №17 від 21. 05. 2021 р.
Завідувач кафедри
М.П. Талавиря

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»
В.О. Яворська

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Політична економія»

Спеціальність	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Освітня програма	«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Факультет	економічний
Розробник:	доцент кафедри економічної теорії, к.е.н., доцент Пашенко О.В.

Київ – 2021 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра економічної теорії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

_____ (А.Д. Діброва)

“ ____ ” _____ 20__ р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри економічної теорії

Протокол №17 від “21” травня 2021 р.

Завідувач кафедри

_____ (М.П. Талавиця)

”РОЗГЛЯНУТО ”

Гарант ОП Підприємництво, торгівля

та біржова діяльність

_____ В.О. Яворська

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політична економія

спеціальність 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

освітня програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Факультет Економічний

Розробники к.е.н., доцент Пащенко Оксана Василівна

Київ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Політична економія

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Бакалавр (на основі Повна загальна середня освіта)</i>	
Спеціальність	<i>076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність</i>	
Освітня програма	<i>Підприємництво, торгівля та біржова діяльність</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	<i>Обов'язкова</i>	
Загальна кількість годин	<i>150</i>	
Кількість кредитів ECTS	<i>5</i>	
Кількість змістових модулів	<i>2</i>	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>-</i>	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	<i>I</i>	
Семестр	<i>I</i>	
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>год.</i>
Лабораторні заняття	<i>- год.</i>	<i>год.</i>
Самостійна робота	<i>90 год.</i>	<i>год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>- год.</i>	<i>год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>4 год.</i>	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: засвоєння майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних із їх майбутньою практичною діяльністю, ґрунтовне пізнання проблеми ефективного використання суспільством обмежених виробничих ресурсів і шляхів досягнення максимальних кінцевих результатів в задоволенні постійно зростаючих людських потреб.

Завдання: науково обґрунтувати загальні основи економічного життя суспільства; розкрити закономірності розвитку суспільного виробництва; з'ясувати механізм дії економічних законів і механізм використання їх людьми у процесі господарської діяльності; набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: передумови та закономірності еволюції економічної науки; категоріальний апарат та методологію дослідження; особливості розвитку та становлення економічних відносин між людьми у процесі господарської діяльності; взаємодію економічних суб'єктів у процесі створення матеріальних благ при обмежених ресурсах; діалектичні методи економічного аналізу при дослідженні елементів ринкового механізму; проблеми розвитку вітчизняної економічної думки на початку ХХІ ст.

вміти: аналізувати економічні ситуації з позицій різних економічних концепцій; оцінювати вплив теорій на економічну політику різних країн, а також можливість їх використання в Україні; обґрунтовувати можливості застосування теоретичних моделей економічного розвитку в практичній діяльності; аналізувати проблеми, пов'язані з розвитком грошово-кредитних відносин, фіскальної політики та державного регулювання в умовах ринкової економіки; оцінювати вплив на економічні процеси зовнішніх факторів, тенденції розвитку світової економіки;

Набуття компетентностей:

загальні компетенції (ЗК):

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 7. Здатність працювати в команді.
- ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК 9. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.
- ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

фахові (спеціальні) компетенції (ФК):

- СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
- СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
- СК 3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.
- СК 4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
- СК 5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.
- СК 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
- СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
- СК 9. Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.
- СК 11. Здатність до організації підприємницької та торговельної діяльності в аграрній сфері за умов використання інноваційних підходів, кооперації та міжнародної інтеграції агробізнесу.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Загальні основи економічного розвитку

Тема лекційного заняття 1. Економічна теорія як наука

Зародження економічних знань. Основні етапи розвитку економічної теорії. Сучасні економічні теорії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет економічної теорії. Продуктивні сили (виробничі ресурси): їх структура та ефективність використання. Економічні виробничі відносини: організаційно-економічні та соціально-економічні. Економічні категорії та економічні закони. Класифікація економічних законів, їх пізнання та використання.

Методи економічної теорії: загальнонаукові та спеціальні. Метод наукової абстракції. Аналіз і синтез. Поєднання кількісного та якісного аналізу історичного та логічного підходу. Суспільна практика. Соціально-економічний експеримент. Статистичні методи.

Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі економічних знань. Економічна теорія та економічна політика. Завдання економічної теорії в умовах переходу України до ринкової економіки.

Тема лекційного заняття 2. Рушійні сили економічного розвитку

Економічні потреби суспільства та їх структура. Закон зростання потреб. Економічні інтереси: поняття, види та їх взаємодія.

Суспільне виробництво. Чинники виробництва та їх взаємодія. Класифікація чинників виробництва: робоча сила, предмети праці і засоби праці; земля, капітал, праця, підприємницька здібність; інформаційний та екологічний чинники в постіндустріальному суспільстві. Виробничий потенціал суспільства і обмеженість ресурсів. Економічна ефективність використання ресурсів та її показники. Система економічних виробничих відносин. Продукт та стадії його руху.

Структура суспільного виробництва: матеріальне виробництво і соціальна сфера.

Тема лекційного заняття 3. Економічні системи суспільства

Сутність і основні структурні елементи економічної системи. Типи економічних систем та критерії їх класифікації. Інформаційний підхід і класифікація типів економічних систем: чистий капіталізм (ринкова економіка), командно-адміністративна система, сучасні змішані системи, перехідні економічні системи. Цивілізаційний підхід до класифікації економічних систем: доіндустріальна (аграрна), індустріальна, постіндустріальна.

Тема лекційного заняття 4. Відносини власності в економічній системі

Сутність власності. Економічний зміст і право власності. Суб'єкти та об'єкти власності. Типи, види і форми власності. Еволюція форм власності.

Багатоманітність форм власності в змішаній економіці. Новітні тенденції в розвитку власності в постіндустріальному суспільстві.

Роздержавлення власності як загальноекономічний процес та його особливості в умовах перехідної економіки постсоціалістичних країн. Механізм роздержавлення. Приватизація об'єктів власності: поняття, принципи, методи. Особливості в Україні. Форми власності в Україні.

Тема лекційного заняття 5. Форми організації суспільного виробництва

Генезис форм господарства. Натуральне виробництво: сутність і риси. Товарне виробництво: сутність, умови виникнення, розвиток та форми. Суперечності товарного виробництва.

Товарна форма виробленого продукту та послуг. Споживна вартість і вартість товару. Мінова вартість.

Теорії вартості та їх різновиди: теорія трудової вартості, теорія граничної корисності, теорія факторів виробництва, неокласична теорія вартості.

Закон вартості: сутність, механізм його дії та функції. Особливості дії закону вартості за сучасних умов.

Тема лекційного заняття 6. Сутність і еволюція грошей

Становлення та еволюція грошових відносин. Історія розвитку грошей. Концепції походження грошей: раціоналістична, еволюційна, функціональна. Функції грошей. Еволюція і форми грошей.

Грошовий обіг і його закони. К. Маркс, І. Фішер та сучасні економісти про закони грошового обігу. Поняття інфляції. Грошова система та її елементи. Основні типи грошових систем.

Тема лекційного заняття 7. Ринок і механізм його функціонування

Сутність ринку. Об'єктивні умови його виникнення та характерні риси. Структура ринку. Класифікація та види ринків. Механізм ринкового саморегулювання: попит і пропозиція, ринкова ціна, конкуренція.

Попит. Крива попиту. Закон попиту. Пластичність попиту. Пропозиція. Крива пропозиції. Закон пропозиції. Еластичність пропозиції. Ринкова ціна. Рівноважна ціна, ціна попиту, ціна пропозиції. Функції ціни. Система цін. Конкуренція та її роль у функціонуванні ринку. Види конкуренції. Досконала і недосконала конкуренція. Нецінова конкуренція. Захист конкуренції від монополії. Антимонопольне законодавство. Функції ринку.

Недоліки ринкового механізму і необхідність державного регулювання. Моделі ринкової економіки. Соціально орієнтована ринкова економіка: сутність, риси, структура. Шляхи переходу до ринку. Особливості переходу України до соціально орієнтованої ринкової економіки. Суперечності перехідного періоду та шляхи їх подолання.

Тема лекційного заняття 8. Ринкова інфраструктура

Поняття ринкової інфраструктури та її основні елементи.

Біржі та їх місце в ринковій економіці. Види бірж. Товарна біржа, її функції та класифікація. Товарні біржі в Україні. Фондова біржа та її функції. Первинний та вторинний ринок цінних паперів. Біржові індекси. Українська фондова біржа (УФБ). Види цінних паперів в Україні. Валютна біржа. Українська міжбанківська валюта біржа (УМВБ) та її функції. Біржа праці та її функції. Служба зайнятості в Україні. Банки та банківська система. Операції банків та їх функції. Типи банків. Небанківські фінансово-кредитні установи. Банківська система України та проблеми її формування.

Змістовний модуль 2. Мікро- та макроекономіка

Тема лекційного заняття 1. Підприємництво і підприємство (фірма) в системі ринкових відносин

Мікроекономічний рівень і суб'єкти господарювання: підприємства, (фірми), домогосподарства. Поняття підприємницької діяльності. Функції та принципи підприємництва. Умови розвитку підприємницької діяльності. Суб'єкти, об'єкти та види підприємництва. Форми організації підприємницької діяльності. Особливості підприємництва в Україні. Підприємництво (фірма) - первинна ланка ринкової економіки. Види підприємств та їх об'єднань в Україні.

Капітал (фонди) - матеріальна основа підприємницької діяльності. Кругообіг і оборот капіталу (фондів) як процес індивідуального відтворення. Оборот капіталу. Час

обороту. Чинники прискорення обороту капіталу в умовах сучасної НТР. Маркетинг та менеджмент підприємства.

Структура капіталу (фондів). Основний капітал (фонди). Фізичний і моральний знос. Амортизація. Норма амортизації. Значення прискореної амортизації в умовах НТР. Капіталовіддача та капіталоемність. Оборотний капітал (фонди): сутність, структура та показники ефективності використання. Капітал сфери обігу. Оборотні засоби.

Тема лекційного заняття 2. Домогосподарство як суб'єкт ринкових відносин

Економічна сутність домогосподарства. Місце домогосподарств в економічному житті суспільства та їх функції. Доходи домогосподарств, їх джерела та розподіл. Витрати на споживання. Заощадження домогосподарств.

Тема лекційного заняття 3. Витрати виробництва і прибуток

Сутність витрат виробництва. Класифікація витрат виробництва в ринковій економіці: зовнішні і внутрішні; постійні та змінні; витрати в короткому та довгому періоді; граничні витрати; середні витрати; валові витрати.

Собівартість продукції, її види та структура. Шляхи зниження собівартості. Прибуток: сутність та функції. Теорії прибутку. Бухгалтерський, економічний і нормальний прибуток. Розподіл прибутку за основними напрямками його використання. Норма прибутку і чинники, що її підвищують. Рентабельність. Норма рентабельності. Інші форми прибутку: підприємницький дохід, позичковий відсоток, торговий прибуток.

Тема лекційного заняття 4. Особливості підприємництва в агропромисловому комплексі

Сільськогосподарське виробництво як особлива сфера вкладання капіталу. Аграрні відносини, їх специфіка і місце в економічній системі. Земельні відносини. Форми власності на землю і форми землекористування. Особливості проведення аграрної реформи в Україні. Рентні відносини. Рента і орендна плата. Види ренти: диференціальна, абсолютна, монопольна. Ціна землі та її динаміка в розвинутих країнах. Агропромислова інтеграція та її форми. Агропромисловий комплекс (АПК), його функції та структура. Роль і місце агробізнесу в системі АПК розвинутих країн. Економічний механізм функціонування системи агробізнесу. Розвиток нових форм господарювання в АПК України.

Тема лекційного заняття 5. Відтворення і економічне зростання на макрорівні.

Сутність суспільного відтворення та його види. Зміст і типи економічного зростання. Новий тип економічного зростання. Рушійні сили економічного зростання. Нагромадження та інвестиції. Види нагромадження. Норма нагромадження. Макроекономічні показники. Суспільний продукт. Натурально-речовий склад та вартісна форма суспільного продукту. Проблема "повторного рахунку". Методи обчислення суспільного продукту: система національних рахунків (СНР) і система балансу народного господарства (БНГ).

Сучасні форми суспільного продукту: валовий суспільний продукт (ВСП), кінцевий суспільний продукт (КСП), валовий внутрішній продукт (ВВП), валовий національний продукт (ВНП), чистий внутрішній продукт (ЧВП), національний дохід (НД). Виробництво, розподіл і використання національного доходу. Національне багатство: сутність, структура та проблеми його відтворення. Національне багатство України.

Тема лекційного заняття 6. Циклічність - загальна закономірність ринкової економіки

Економічна рівновага і циклічність. Сутність економічного циклу. Теорії економічних циклів. Види циклів: короткі, середні, довгі. Фази економічних циклів.

Національні та світові економічні цикли. Особливості циклічного розвитку за сучасних умов.

Безробіття і зайнятість населення. Повна і неповна зайнятість. Природний рівень безробіття. Види безробіття та його соціальні наслідки. Проблеми політики зайнятості в Україні.

Інфляція: причини, види та соціально-економічні наслідки. Крива Філіппса. Забезпечення стабільності купівельної спроможності грошової одиниці. Грошові реформи. Особливості грошової реформи в Україні.

Тема лекційного заняття 7. Доходи населення

Сутність доходів населення, їх види та джерела формування. Доходи від трудової діяльності. Доходи від власності. Доходи від трансфертів. Доходи на інтелект. Орендний дохід. Процент на капітал.

Заробітна плата - основна форма доходів населення. Економічна природа зарплати. Форми і системи зарплати. Номінальна та реальна заробітна плата. Індксація доходів населення. Система соціального партнерства.

Соціальні програми як джерело формування сімейних доходів населення. Сукупний сімейний дохід. Пенсійне забезпечення та його види. Пенсійна реформа в Україні. Сімейний бюджет. Структура використання сімейних доходів. Компенсаційна політика держави.

Тема лекційного заняття 8. Фінансово-кредитна система

Поняття фінансово-кредитної системи. Сутність і функції фінансів. Структура та джерела формування фінансів. Державний бюджет. Бюджетна система. Доходи і видатки бюджету. Бюджетний дефіцит і шляхи його подолання. Консолідований бюджет. Місцеві бюджети. Фінанси підприємств, їх структура та функції. Податки. Функції та види податків. Принципи побудови податкової системи. Крива Лаффера та можливість її практичного застосування. Політика державних видатків.

Поняття кредитної системи та її структура. Необхідність, сутність та джерела кредиту. Форми, функції та принципи кредиту. Кредитні засоби та механізм їх використання. Роль кредиту в перерозподілі національного доходу та підвищенні ефективності суспільного виробництва. Позичковий відсоток, його сутність, функції. Особливості формування банківського відсотка в Україні.

Тема лекційного заняття 9. Економічна роль держави в ринковій економіці

Державне регулювання як складова частина господарської системи. Економічні функції держави в ринковій економіці. Принципи урядової економічної політики. Сучасні моделі державного регулювання економіки. Кейнсіанська і неокласична моделі державного регулювання економіки. Монетаристське трактування економічної ролі держави. Форми і методи регулювання економіки державою. Бюджетна, податкова, грошово-кредитна політика держави. Планування, прогнозування і програмування розвитку народного господарства. Участь держави в національному виробництві. Соціальна політика держави. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва. Антиінфляційна економічна політика держави.

Державна система управління природоохоронної діяльності. Економічний механізм природокористування відповідно до чинного законодавства. Закон обмеження природних ресурсів. Механізм відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля, раціональне використання природних ресурсів.

Тема лекційного заняття 10. Закономірності формування та сутність світового господарства

Об'єктивні передумови виникнення світового господарства: розвиток світового ринку, міжнародний поділ праці, інтернаціоналізація господарського життя. Глобалізація сучасної світової економіки.

Поняття світового господарства та етапи його розвитку. Сутність, функції та закономірності розвитку світового господарства. Нерівномірність розвитку окремих регіонів та міжнародна інтеграція. Створення єдиного європейського економічного простору. Система міжнародних економічних відносин. Світова торгівля, її види та структура. Міжнародна валютна система. Валютний курс. Європейська валютна система. Міжнародний валютний фонд і його функції. Вивіз капіталу. Причини та соціально-економічні наслідки вивозу капіталу. Науково-технічне співробітництво. Міжнародна міграція робочої сили. Причини міжнародної трудової міграції. Основні напрями трудової міграції. Міжнародні фінансово-економічні організації та їх роль у сучасній економіці. Валютні економічні зони.

Тема лекційного заняття 11. Проблема інтеграції економіки України в світове господарство

Об'єктивні основи зовнішньоекономічних зв'язків України, її геополітичні інтереси. Основні напрями, форми і суб'єкти зовнішньоекономічних відносин України. Природно-ресурсний потенціал. Структура економіки. Експортно-імпортний потенціал України. Торгові партнери. Потреби імпорту.

Регіональне співробітництво. Відносини з ЄС. Співробітництво в рамках СНД. Розширення зовнішньоекономічних зв'язків України.

Міжнародні валютно-фінансові відносини України. Проблеми зовнішньоекономічної заборгованості. Залучення іноземного капіталу в економіку України. Відносини з міжнародними економічними та фінансовими організаціями. Роль економічної реформи в інтеграції України у світову економічну систему. Україна і проблеми глобалізації сучасної економіки.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	тижні	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			л	п(с)	с.р.		л	с	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Змістовний модуль 1. Загальні засади економічного розвитку									
Тема 1. Економічна теорія як наука	1	9	2	2	5				
Тема 2. Рушійні сили економічного розвитку	2	9	2	2	5				
Тема 3. Економічні системи суспільства	3	9	2	2	5				
Тема 4. Відносини власності в економічній системі	4	8	2	2	6				
Тема 5. Форми організації суспільного виробництва.	5	8	2	2	6				
Тема 6. Сутність і еволюція грошей	6	8	2	2	6				
Тема 7. Ринок і механізм його функціонування.	7	8	2	2	6				
Тема 8. Ринкова інфраструктура	8	8	2	2	6				
Разом за змістовним модулем 1	-	77	16	16	45				
Змістовний модуль 2. Мікро- і макроекономіка									
Тема 9. Підприємництво і підприємство (фірма) в ринковій економіці. Домогосподарство як суб'єкт ринкових відносин	9	9	2	2	5				
Тема 10. Витрати виробництва і прибуток	10	9	2	2	5				
Тема 11. Особливості підприємництва в агропромисловому комплексі	11	9	2	2	5				
Тема 12. Відтворення і економічне зростання на макrorівні	12	10	2	2	6				
Тема 13. Циклічність – загальна закономірність ринкової економіки.	13	10	2	2	6				
Тема 14. Доходи населення.	14	10	2	2	6				
Тема 15. Фінансово-кредитна система.	15	10	2	2	6				
Тема 16. Економічна роль держави в ринковій економіці.	-	4	-	-	4				
Тема 17. Закономірності формування та сутність світового господарства	-	1	-	-	1				
Тема 18. Проблема інтеграції економіки України в світове господарство	-	1	-	-	1				
Разом за змістовним модулем 2	-	73	14	14	45				
Усього годин		150	30	30	90				

4. Темы практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Економічна теорія як наука	2
2	Рушійні сили економічного розвитку	2
3	Економічні системи суспільства	2
4	Відносини власності в економічній системі	2
5	Форми організації суспільного виробництва	2
6	Сутність і еволюція грошей	2
7	Ринок і механізм його функціонування.	2
8	Ринкова інфраструктура	2
9	Підприємництво і підприємство (фірма) в ринковій економіці. Домогосподарство як суб'єкт ринкових відносин	2
10	Витрати виробництва і прибуток	2
11	Особливості підприємництва в агропромисловому комплексі	2
12	Відтворення і економічне зростання на макрорівні	2
13	Циклічність – загальна закономірність ринкової економіки.	2
14	Доходи населення	2
15	Фінансово-кредитна система	2
16	Економічна роль держави в ринковій економіці	–
17	Закономірності формування та сутність світового господарства	–
18	Проблема інтеграції економіки України в світове господарство	–
	Разом	30

5. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні питання з дисципліни “Політична економія (Економічна теорія)”

1. Предмет і методи економічної теорії.
2. Економічні категорії та економічні закони.
3. Функції економічної теорії. Економічна теорія та економічна політика.
4. Суспільне виробництво та його структура економічної теорії.
5. Зародження та основні етапи розвитку економічної теорії.
6. Процес праці та його елементи.
7. Чинники виробництва та їх взаємодія.
8. Економічні потреби суспільства та їх структура. Закон зростаючих потреб.
9. Економічні інтереси: поняття, види та їх взаємодія.
10. Сучасні економічні теорії.
11. Сутність і види економічної діяльності.
12. Економічна ефективність суспільного виробництва та її показники.
13. Сутність і основні структурні елементи економічної системи.
14. Типи економічних систем та критерії їх кваліфікації.
15. Результативні показники економічної діяльності.
16. Національний дохід і національне багатство як показники результативності суспільного виробництва.
17. Продуктивні сили суспільства – головний елемент економічної системи.
18. Виробничі відносини, їх види та роль у економічній системі.
19. Економічне зростання і відтворення суспільного продукту.
20. Фактори економічного зростання.
21. Періодизація економічного зростання.
22. Економічний та соціальний прогрес, їх взаємозв'язок та рушійні сили.
23. Рушійні сили соціально-економічного розвитку суспільства.
24. Сутність власності, її місце у системі економічних відносин.
25. Об'єкти і суб'єкти власності.
26. Різноманітність форм власності в змішаній економіці.
27. Форми власності в Україні.
28. Роздержавлення та приватизація: принципи, методи, наслідки.
29. Генезис форм господарства.
30. Натуральне господарство та його основні риси.
31. Товарне виробництво: суть, умови виникнення та основні форми.
32. Товар та його властивості.
33. Теорії вартості та їх різновиди.
34. Закон вартості: суть, механізм дії та функції.
35. Виникнення, суть і функції грошей.
36. Історія розвитку грошей в Україні.
37. Грошовий обіг і його закони.
38. Грошова система та її елементи. Основні типи грошових систем.
39. Інфляція: сутність причини, види та соціально-економічні наслідки.
40. Шляхи подолання інфляції.
41. Поняття ринку, його характерні риси та функції.
42. Структура та види ринків.
43. Ринковий механізм та його основні елементи: попит, пропозиція, ринкова ціна та конкуренція.
44. Попит і фактори, що його визначають. Закон попиту.
45. Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції.
47. Моделі переходу до ринкової економіки.
48. Концепція соціально орієнтованої економіки України.
49. Сутність та функції ціни .

50. Види цін та методи ціноутворення.
51. Особливості регулювання цін в країнах ринкової економіки.
52. Конкуренція та її роль у функціонуванні ринку. Види конкуренції.
53. Методи конкурентної боротьби.
54. Моделі ринкової економіки. Соціально орієнтована ринкова економіка: сутність, риси, структура.
55. Необхідність та особливості переходу економіки України до ринку.
56. Монополії, їх види та вплив на ринкову систему.
57. Антимонопольна діяльність держави.
58. Ринкова інфраструктура та її основні елементи.
59. Біржі та їх місце в ринковій економіці. Види бірж.
60. Товарна біржа, види біржових угод.
61. Фондова біржа, її основні функції. Біржові індекси. Види цінних паперів в Україні.
62. Біржа праці та її функції. Служба зайнятості в Україні.
63. Банки та банківська система.
64. Види цінних паперів.
65. Підприємництво: суть, функції та принципи.
66. Види та форми підприємницької діяльності.
67. Підприємство (фірма) – первинна ланка ринкової економіки. Види підприємств в Україні.
68. Види підприємств за організаційно-правовими формами.
69. Економічна сутність домогосподарств та їх функції.
70. Кругообіг і оборот капіталу (фондів) як процес індивідуального відтворення.
71. Основний капітал (фонди), його фізичний та моральний знос.
72. Оборотний капітал підприємства.
73. Оборотні засоби, їх структура та шляхи прискорення обороту.
74. Витрати виробництва, їх суть та види.
75. Прибуток підприємства: суть та види.
76. Суб'єкти і об'єкти підприємницької діяльності у сільському господарстві.
77. Аграрні відносини, їх специфіка і місце в економічній системі.
78. Особливості проведення аграрної реформи в Україні.
79. Рентні відносини, основні види ренти.
80. Диференціальна земельна рента, її види та суть.
81. Агропромислова інтеграція та її форми.
82. Агропромисловий комплекс (АПК), його функції та структура.
83. Агробізнес як складова частина підприємництва.
84. Основні елементи механізму агробізнесу.
85. Види доходів населення та джерела їх формування.
86. Заробітна плата, її види, форми та системи.
87. Соціальні програми як джерело формування сімейних доходів населення.
88. Сімейні доходи, структура їх використання.
89. Номінальна і реальна заробітна плата.
90. Сутність, функції та структура фінансів.
91. Державний бюджет. Бюджетний дефіцит і шляхи його подолання.
92. Податки: суть, функції та види.
93. Поняття кредитної системи та її структура.
94. Необхідність, суть, джерела та форми кредиту.
95. Сутність суспільного відтворення та його види.
96. Зміст і типи економічного зростання. Новий тип економічного зростання.
97. Сучасні форми суспільного продукту.
98. Сутність та види економічних циклів. Особливості циклічного розвитку за сучасних умов.
99. Циклічність суспільного відтворення.
100. Особливості економічної кризи в Україні та її причини.
101. Державне регулювання як складова частина господарської системи. Економічні функції держави в ринковій економіці.
102. Форми і методи регулювання економіки державою
103. Сучасні моделі державного регулювання економіки.
104. Сутність та основні риси світового господарства.

105. Системи міжнародних економічних відносин.

106. Проблеми інтеграції економіки України в світове господарство.

Комплекс тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. До яких сучасних напрямків економічної думки належать ці економісти:

1 Альфред Маршалл	А	Неокласичний синтез.
2 Дж.М. Кейнс	Б	Інституціоналізм
3 Поль Самуельсон	В	Неокласичний напрям.
4 Т. Веблен	Г	Кейнсіанство.

Правильна відповідь: 1-А; 2-Г; 3-Б; 4-В.

2. Назвіть причини товарного виробництва:

1. суспільний поділ праці;	4. безмежна сутність потреб;
2. розвиток виробничих відносин;	5. відносна обмеженість ресурсів;
3. економічна відособленість товаровиробників;	6. вільний обмін інформацією

Правильна відповідь: 1,3.

3. Які функції виконує економічна теорія як наука:

1 Пізнавальна	4 Прогнозна
2 Практична	5 Методологічна
3 Менеджменту	6 Маркетингу

Правильна відповідь: 1,2,4,5.

4. Встановіть відповідність між методами пізнання та їхніми значеннями:

1 Наукова абстракція	А	Перехід від окремого до загального
2 Синтез	Б	Перехід від загального до окремого
3 Індукція	В	Пізнання явищ шляхом поєднання проаналізованих елементів
4 Дедукція	Г	Зосередження дослідження на головному, відкидаючи другорядне

Правильна відповідь: 1-Г; 2-В; 3-А; 4-Б.

5. Які головні рушійні сили економічного розвитку:

1 суперечності, прибуток, ризик;	4 монополія і олігополія;
2 гарантія успіху, конкуренція, ділова творчість людини;	5 потреби, інтереси;
3 стимули, мотиви;	

Правильна відповідь: 3,5.

6. Вкажіть типи економічних систем:

1 Класична	5 Ринкова
2 Сучасна змішана	6 Командно-адміністративна
3 Теоретична	7 Історична
4 Традиційна	8 Монопольна

Правильна відповідь: 2,4,5,6.

7. Чи можливе існування приватної власності без державної в сучасному суспільстві?

- 1 Можлива.
- 2 Ні, оскільки держава виникла на основі майнової диференціації.
- 3 Без державної власності неможливе функціонування держави.
- 4 Без держави неможливо регулювати відносини власності.

Правильна відповідь: 2,3,4.

8. Встановіть відповідність між властивостями товару та їхніми характеристиками:

1 Споживна вартість	А	Уречевлена в товарах і послугах суспільно-необхідна праця та відносини між суб'єктами господарювання
2 Вартість	Б	Здатність товару обмінюватись на інші товари в певних пропорціях
3 Мінова вартість	В	Здатність товару задовольняти певну потребу людини

Правильна відповідь: 1-В; 2-А; 3-Б.

9. Грошовий вираз вартості товару називається «товару».

Правильна відповідь: ціна.

10. Вкажіть форми грошей:

1 Металева	4 Паперова
2 Товарна	5 Державна
3 Кредитна	6 Приватна

Правильна відповідь: 1,2,3,4.

11. Які складові елементи ринкового механізму саморегулювання?

1 Праця	5 Відповідальність
2 Ринкова ціна	6 Конкуренція
3 Пропозиція	7 Попит
4 Економічні закони	8 Державне регулювання

Правильна відповідь: 2,3,4,6,7.

12. Який метод стабілізації грошового обігу полягає в обміні старих грошових знаків на нові за певним співвідношенням з адекватним перерахунком цін і доходів:

1 Дефляція	4 Девальвація
2 Нуліфікація	5 Ревалоризація (реставрація)
3 Деномінація	6 Уніфікація

Правильна відповідь: 3.

13. Визначте номінальну ставку відсотка, якщо відомо, що її реальна величина становить 5%, а темп приросту цін – 20%:

1 5%	4 -15%
2 20%	5 25%
3 15%	6 10%

Правильна відповідь: 5.

14. Які з названих характеристик не належать до ринкового механізму саморегулювання економіки:

1 Можливість дефіциту товарів і послуг	3 Вивчення попиту і пропозиції
2 Централізований розподіл ресурсів	4 Планове централізоване регулювання обсягів виробництва на підприємствах

Правильна відповідь: 2,4.

15. Назвіть функції домогосподарств в ринковій системі:

1 Постачає ресурси	3 Споживає товари і послуги
2 Є посередником між ринком і державою	4 Формує заощадження

Правильна відповідь: 1,3,4.

16. Витрати виробництва, які залежать від обсягів виробництва, називають _____ витрати.

Правильна відповідь: змінні.

17. Яким чином підприємства відшкодовують вартість, що її втрачають засоби праці внаслідок зношування?

- 1 Відрахуванням відповідної суми з отриманого прибутку.
- 2 Шляхом випуску додаткових акцій.
- 3 Через амортизацію, створення амортизаційного фонду.
- 4 Підприємства такої вартості не відшкодовують, а списують її як природні витрати підприємства.
- 5 Таке відшкодування не передбачене законом.

Правильна відповідь: 3.

18. Які витрати можна віднести до витрат виробництва:

1 витрати суспільно-необхідної праці на виробництво товару;	4 витрати на дослідження ринку;
2 матеріальні витрати на виробництво товару;	5 витрати на доставку товарів до ринку збуту;
3 витрати праці окремого виробника на виробництво товару;	6 трансакційні витрати.

Правильна відповідь: 1,2,3.

19. Встановіть відповідність між категоріями та їх визначенням:

1 амортизація	А різниця між валовим доходом та економічними витратами виробництва
2 норма прибутку	Б мінімальний дохід, який стимулює підприємця продовжувати справу, залишаючись у певній сфері бізнесу
3 нормальний прибуток економічний	В відсоткове відношення маси прибутку до всього авансованого капіталу
	Г процес поступового перенесення вартості основного капіталу на новостворену продукцію в міру його зношування

Правильна відповідь: 1-Г; 2-В; 3-Б; 4-А.

20. Відмінність у природній родючості ґрунтів і неоднакове місце розташування земельних ділянок є умовою утворення:

1 Диференційної ренти I	3 Абсолютної ренти
2 Диференційної ренти II	4 Монопольної ренти

Правильна відповідь: 1.

21. Доповніть речення: Суспільне _____ - це постійне й безперервне відновлення результату суспільного виробництва – продукту, а також робочої сили, засобів виробництва, природних ресурсів, інформації, форм та методів організації праці.

Правильна відповідь: відтворення.

22. Встановіть відповідність між поняттями та їх визначенням:

1 орендна плата	А платіж, який орендар вносить власнику землі за користування земельною ділянкою
2 аграрні відносини	Б організаційно-економічна форма інтеграції сільськогосподарських і промислових видів діяльності
3 агропромисловий комплекс	В складова частина економічних відносин, які виникають у сільському господарстві з приводу володіння, користування й розпорядження землею як головного засобу сільськогосподарського виробництва, а також виробництва, розподілу, обміну і споживання та послуг.

Правильна відповідь: 1-А; 2-В; 3-Б.

23. До типів економічного зростання відносять:

1 Прогресивний	3 Інтенсивний
2 Регресивний	4 Екстенсивний

Правильна відповідь: 3,4.

24. В складі АПК виділяють чотири сфери: 1. ресурсна, 2. аграрно-сировина, 3. переробка, 4. виробнича і соціальна _____.

Правильна відповідь: інфраструктура.

25. Із наведеного переліку виберіть непрямі фактори формування економічного зростання:

1. удосконалення технології та організації виробництва;	5. чисельності й професіоналізму трудових ресурсів;
2. рівень цін на виробничі ресурси;	6. норма позичкового процента;
3. рівень податків;	7. ступінь монополізації ринку;
4. збільшення кількості та поліпшення якості природних ресурсів, зростання;	8. збільшення обсягу і поліпшення якісного складу основного капіталу;

9. розвиток підприємництва.
Правильна відповідь: 2,3,6,7.

26. Дефіцит державного бюджету утворюється тоді, коли:

1	сума податкових надходжень зменшується;	3	зобов'язання держави перевищують її надходження;
2	витрати держави зменшуються;	4	доходи держави дорівнюють видаткам.

Правильна відповідь: 3.

27. Зростання рівня _____ на 1 % вище природного рівня тягне за собою недовиробництво ВВП на 2,5 %.

Правильна відповідь: безробіття.

28. У чому полягають причини необхідності державного регулювання ринкової економіки?

- 1 Втручання держави в економіку суперечить сутності ринку.
- 2 Ринок не може задовольнити окремі суспільні потреби, не вирішує багатьох проблем соціально-економічного розвитку.
- 3 Державні витрати розширюють місткість ринку.
- 4 Держава вирівнює доходи населення.

Правильна відповідь: 2,3,4.

29. Із наведеного переліку виберіть прямі та непрямі методи державного регулювання:

1. антициклічна політика;	4. ліцензування;	7. встановлення фіксованих цін;
2. держконтракт;	5. інвестиційна політика;	8. встановлення державних стандартів і нормативів.
3. субсидії;	6. антиінфляційна політика;	

Правильна відповідь: 2,3,4,7,8.

30. Закон Оукена виражає:

- 1 Зв'язок між коливанням рівня безробіття і величиною валового внутрішнього продукту
- 2 Зв'язок між різними підрозділами суспільного виробництва
- 3 Співвідношення між працюючими і непрацюючими категоріями населення
- 4 Зв'язок між безробітними і зайнятими у народному господарстві

Правильна відповідь: 1.

31. Які функції виконує економічна теорія як наука:

1 Пізнавальна	4 Прогнозна
2 Практична	5 Менеджменту
3 Методологічна	6 Маркетингу

Правильна відповідь: 1,2,4,5.

32. Які основні категорії відносяться до розділів економічної теорії:

1 Мікроекономіка	А Економіка світового господарства
2 Мезоекономіка	Б Економіка окремих підкомплексів, галузей, регіонів
3 Макроекономіка	В Економіка окремих фірм, домогосподарств або ринків
4 Магаекономіка	Г Національна економіка окремої країни

Правильна відповідь: 1-В; 2-Б; 3-Г; 4-А.

33. Чим відрізняються наукові школи економічної думки:

1 Підходом до предмета дослідження.	3 Між ними немає різниці.
2 Акцентом на певних інструментах застосованої методології.	4 Практичними рекомендаціями.

Правильна відповідь: 1,2,4.

34. Упорядкуйте визначення показників економічної ефективності факторів виробництва з їхніми назвами:

1 Капіталомісткість	А Затрати праці на одиницю продукції.

2	Продуктивність праці	Б	Відношення продукту до матеріальних затрат.
3	Матеріаловіддача	В	Вартість капіталу на вироблений продукт.
4	Трудомісткість	Г	Затрати праці на виробництво готової продукції.

Правильна відповідь: 1-В; 2-А; 3-Б; 4-Г.

35. Зазначте правильне визначення сутності економічних інтересів:

- 1 економічні інтереси – це намагання людини реалізувати свою мету; економічні інтереси – це усвідомлені економічні потреби окремих людей, соціальних верств, груп та класів;
- 2 економічні інтереси – це форма вираження потреб;
- 3 немає правильної відповіді.

Правильна відповідь: 2.

36. Встановіть відповідність між структурними елементами економічної системи:

1	Продуктивні сили	А	Система використання економічних законів, узгодження економічних інтересів усіх суб'єктів суспільного виробництва.
2	Економічні відносини	Б	Відносини власності, спеціалізації, кооперування, концентрації тощо.
3	Господарський механізм	В	Засоби виробництва + робоча сила.

Правильна відповідь: 1-В; 2-Б; 3-А.

37. Назвіть історичні форми власності в порядку виникнення:

1	Феодальна	4	Первіснообщинна
2	Рабовласницька	5	Капіталістична
3	Комуністична		

Правильна відповідь: 4,2,1,3.

38. Гранична корисність – це:

1	здатність блага задовольняти ту чи іншу потребу людини;	3	суб'єктивна оцінка блага;
2	корисність, яку споживач отримує від споживання додаткової одиниці блага;	4	сума граничних рівновеликих частин блага.

Правильна відповідь: 2.

39. Назвіть функції закону вартості:

- 1 Регулює пропорції розвитку економіки країни;
- 2 Захист національних виробників від зовнішніх конкурентів;
- 3 Стимулює розвиток продуктивних сил;
- 4 Визначає соціально-економічну диференціацію суб'єктів ринку.

Правильна відповідь: 1,3,4.

40. Який метод стабілізації грошового обігу полягає у вилученні з нього надлишкових паперових грошей?

1	Дефляція	3	Девальвація
2	Нуліфікація	4	Ревалоризація

Правильна відповідь: 3.

41. Ринок товарів послуг знаходиться у стані рівноваги, якщо:

1	рівень технології змінюється поступово;	3	попит перевищує пропозицію;
2	обсяг попиту дорівнює обсягу пропозиції;	4	пропозиція перевищує попит.

Правильна відповідь: 2.

42. Які складові елементи ринкового механізму саморегулювання?

1	Праця	5	Відповідальність
2	Ринкова ціна	6	Конкуренція
3	Пропозиція	7	Попит

Правильна відповідь: 2,3,4,6,7.

43. Визначте реальну ставку відсотка, якщо відомо, що її номінальна величина становить 15%, а темп приросту цін – 10%:

1 25%	4 15%
2 -5%	5 10%
3 5%	6 20%

Правильна відповідь: 3.

44. Банківський прибуток – це:

1 різниця між ставками відсотка по кредитах і депозитам;	3 відсотки по банківським кредитам;
2 різниця між видатками і доходом банку;	4 відсоток по банківським депозитам.

Правильна відповідь: 1,2.

45. Встановіть відповідність між економічними категоріями та їхніми визначеннями:

1 Заощадження	А Частина доходу, яка не сплачується у вигляді податку та не витрачається на купівлю товарів особистого споживання
2 Прожитковий мінімум	Б придбання товарів особистого користування та витрати на соціально-культурні та побутові товари
3 Споживання домогосподарств	В вартість набору товарів і послуг, розрахований за нормами і нормативами споживання для забезпечення населення першочерговими життєвими засобами

Правильна відповідь: 1-А; 2-В; 3-Б.

46. Витрати виробництва, які не залежать від обсягів виробництва, називають _____ витрати.

Правильна відповідь: постійні.

47. Встановіть відповідність між видами капіталу та критеріями класифікації:

1 Основний і оборотний	А по відношенню до кількості виробленої продукції
2 Постійний і змінний	Б за сферою функціонування
3 Виробничий і невиробничий	В за характером участі в процесі виробництва і особливостями перенесення вартості на продукцію, що виробляється

Правильна відповідь: 1-В; 2-А; 3-Б.

48. Які витрати можна віднести до витрат обігу:

1 витрати суспільно-необхідної праці на виробництво товару;	4 витрати на дослідження ринку;
2 матеріальні витрати на виробництво товару;	5 витрати на доставку товарів до ринку збуту;
3 витрати праці окремого виробника на виробництво товару;	6 трансакційні витрати.

Правильна відповідь: 4,5.

49. Встановіть відповідність між категоріями та їх визначенням:

1 Сукупні (валові) витрати	А обчислення собівартості одиниці продукції, виконаних робіт та послуг, а також заготовельної собівартості матеріальних цінностей та засобів виробництва за елементами витрат
2 Бухгалтерський прибуток	Б вартісна оцінка затрат економічних ресурсів, здійснених підприємцями для виробництва продукції
3 Витрати виробництва	В різниця між валовим доходом та бухгалтерськими витратами виробництва
4 Калькуляція	Г сума постійних і змінних витрат

Правильна відповідь: 1-Г; 2-В; 3-Б; 4-А.

50. Відмінність родючості ґрунтів за рахунок додаткових капітальних вкладень у земельну ділянку є умовою утворення:

1	Диференційної ренти I	3	Абсолютної ренти
2	Диференційної ренти II	4	Монопольної ренти

Правильна відповідь: 2.

51. Доповніть речення: _____ є першою і основною умовою будь-якого виробництва, але в сільському господарстві вона ще й головний засіб виробництва, елемент продуктивних сил

Правильна відповідь: земля.

52. За яких умов виникає безробіття:

- 1 за умови, що пропозиція робочої сили співпадає з попитом на неї;
- 2 за умови, що на ринку праці попит на робочу силу менший від її пропозиції;
- 3 за умови, що економіка країни перебуває в кризовому стані;
- 4 за умови високого рівня інфляції.

Правильна відповідь: 2,3.

53. Заробітна плата має такі основні види:

1	погодинна і відрядна;	3	участь у прибутках підприємства;
2	ціна товару робоча сила і посадові ставки;	4	номінальна і реальна.

Правильна відповідь: 4.

54. Видами економічного відтворення є: звужене, просте, _____.

Правильна відповідь: розширене.

55. Із наведеного переліку виберіть непрямі фактори формування економічного зростання:

1. удосконалення технології та організації виробництва;	ресурсів;
2. рівень цін на виробничі ресурси;	6. норма позичкового процента;
3. рівень податків;	7. ступінь монополізації ринку;
4. збільшення кількості та поліпшення якості природних ресурсів, зростання;	8. збільшення обсягу і поліпшення якісного складу основного капіталу;
5. чисельності й професіоналізму трудових	9. розвиток підприємництва.

Правильна відповідь: 1,4,8,9.

56. У якій послідовності відбуваються фази економічного циклу:

1. спад, дно, пік, поживавлення;	3. спад, дно, поживавлення, пік;
2. дно, спад, пік, поживавлення;	4. пік, дно, поживавлення, спад.

Правильна відповідь: 3.

57. Фінанси як економічна категорія– це те саме що і гроші. «Так» чи «Ні»?

Правильна відповідь: ні.

58 Сучасна економічна практика передбачає такі системи заробітної плати:

1. тарифні;
2. преміальні;
3. колективні;
4. погодинна;
5. відрядна;
6. номінальна;
7. реальна;
8. мінімальна.

Правильна відповідь: 1,2,3.

59. Із наведеного переліку виберіть непрямі методи державного регулювання:

1. антициклічна політика;
2. держконтракт;
3. субсидії;
4. ліцензування;
5. інвестиційна політика;
6. антиінфляційна політика;
7. встановлення фіксованих цін;
8. встановлення державних стандартів і нормативів

Правильна відповідь: 1,5,6.

60. Ціна землі виступає як:

1 Економічна оцінка землі	3 Капіталізована земельна рента
2 Результат попиту і пропозиції землі	4 Результат державної купівлі-продажу землі

Правильна відповідь: 2.

6. Методи навчання

Під час навчального процесу використовуються наступні методи: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри); пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи; методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

7. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» затвердженого вченою радою НУБіП України ВІД від 27.12.2019 р. видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Навчальний матеріал дисциплін, які викладаються протягом одного семестру – осіннього чи весняного, поділяється лекторами на два-три змістові модулі. Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквіуму, результату експерименту, що можна оцінити чисельно, розрахункової чи розрахунково-графічної роботи тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Заключний (атестаційний) контроль: іспит.

8. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

9. Методичне забезпечення

1. Гаврилюк В.П. Побережець Т.І. Основи економічної теорії: тренінг-курс: Навчальний посібник для самостійної роботи студентів неекономічних спеціальностей Київ : «Колобіг», 2012. 83 с.
2. Економічна теорія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів ІV рівня акредитації / Талавиря М.П., Побережець Т.І., Болгарова Н.К., Пашенко О.В. та ін. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. 475 с.
3. Економічна теорія в задачах, тестах, вправах: Навчальний посібник для самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів ІV рівня акредитації / Талавиря М.П., Побережець Т.І., Болгарова Н.К. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. 328 с.
4. Економічна теорія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів ІУ рівня акредитації / Талавиря М.П., Побережець Т.І., Болгарова Н.К., Пашенко О.В. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014. 475 с.
5. Економічна теорія: практикум-тренінг для студентів вищих навчальних закладів ІУ рівня акредитації / Гойчук О.І., Побережець Т.І., Талавиря М.П., Болгарова Н.К. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. 328 с.

6. Економічна теорія: Навч. посіб. для студентів заочної форми неекономічних напрямків вищих навчальних закладів IV рівня акредитації / Музиченко Т.О., Пащенко О.В. К. ЦП “Компринт” 2014. 241с.
7. Економічна теорія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Талавири М.П., Бутенко В.М, Болгарова Н.К., Пащенко О.В. Київ: ЦП “Компринт”, 2020. 485 с.
8. Економічна теорія: практикум для студентів закладів вищої освіти / Талавири М.П., Болгарова Н.К., Пащенко О.В. Київ: ЦП “Компринт”, 2020. 356 с.
9. Музиченко Т.О., Пащенко О.В. Економічна теорія : зошит практикум для студентів вищих навчальних закладів. К.ЦП “Компринт” 2014. 228с.
10. Орехівський Г.А. Практикум з політекономії: Навч. посібн. / Г.А. Орехівський, В.Г. Орехівський. К.: Каравела, 2012. 328 с.
11. Побережець Т.І. Гаврилюк В.П., Економічна теорія. Навчально-методичний посібник – для самостійної роботи студентів природничих спеціальностей денної форми навчання: Навч. посіб. Київ: Видавництво «Колобіг», 2012. 98 с.
12. Пащенко О.В. Методичні вказівки з дисципліни “Економічна теорія” для підготовки фахівців ОС “Бакалавр”. К. 2020. 92 с.
13. ЕНК Політична економія для підготовки фахівців ОС Бакалавр, спеціальності [https:// elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=80520](https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=80520)

10. Рекомендована література

Основна

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: у 2-х кн.: Кн. 1: Вступ до аналітичної економії; Макроекономіка: підручник / за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. - 2-е видання. К.: Знання, 2013. 615 с.
2. А.У. Уразов, І.В. Саух, О.І. Вікарчук. Основи економічної теорії. Навчальний посібник" / А.У. Уразов, І.В. Саух, О.І. Вікарчук. К.: Центр учбової літератури. 2017. 312 с.
3. Базилінська, О.Я. Макроекономіка [Електронний ресурс]: підручник для ст-тів ВНЗ / О. Я. Базилінська. К.: Центр навч. літ, 2011. 356 с.
4. Білецька, Л.В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): підручник для ст-тів ВНЗ / Л.В. Білецька, О.В. Білецький, В.І. Савіч. К.: Центр учбової літератури. 2017. 664 с.
5. Гойчук О.І. Економічна теорія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів ІУ рівня акредитації./ О.І. Гойчук, Т.І.Побережець, Н.К.Болгарова, М.П.Талавири. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 476 с.
6. Економічна теорія: політекономія: практикум: навч. посіб. / За ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2013. 494 с.
7. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – 9-ме вид., переробл. і доповн. К., Знання, 2014. 710 с.
8. Економіка: теорія і практика. Підручник. / Галушка З.І., Поченчук Г.М. М.: Чернівці: Чернів. нац. ун-т. 2020. 232с.
9. Економічна теорія. Підручник / Николай Соколов, Николай Горлач, Владимир Гущенко, Николай Крымов, Мария Жиленкова. К.: Центр навч. літ., 2019. 532 с.
10. Економічна теорія. Політекономія: навчальний посібник / А. Сирко. К.: Центр навч. літ., 2019. 448 с.
11. Економічна теорія. Практикум / А. Базиліук, Ж. Дерий, В. Концева. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 312с.
12. І.В. Кокарев. Основи економічної теорії. Курс лекцій / І.В. Кокарев. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 220 с.
13. Кухар О. В. Історія економіки та економічної думки: навч. посібник / О. В. Кухар. К.: Центр навч. літ., 2015. 326 с.

14. Мацелюх Н. П. Економічні теорії в системі наукових економічних знань: навч. посібник / Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко. 2-ге вид., перероб. та доп. К.: Центр учб. літ., 2016. 226 с.
15. Макроекономіка: базовий курс [Електронний ресурс]: навч. посіб. / [проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін.] К.: КНЕУ, 2016. 254с. 6.
16. Мацелюх Н.П. Основи економічної науки. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 324 с.
17. Мацелюх Н.П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка. Навчальний посібник / Мацелюх Н.П., Максименко І. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 328 с.
18. Основи економічної теорії / Анатолий Уразов, Ирина Саух, Ольга Викарчук. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 312с.
19. Основи економічної науки: навч. посібник для самост. підгот. до курсов. екзамену та комплекс. держ. екзамену з економ. теорії / Н. П. Мацелюх [та ін.]; Нац. ун-т держ. податкової служби України. К.: Центр учб. літ., 2015. 324 с.
20. Пушкаренко П.І. Економічна теорія. Модульний курс: підручник. Суми: Університетська книга, 2015. 384 с.
21. Таранюк Л. М. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник / Л. М. Таранюк. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1», 2016. 278 с.
22. Чепінога В.Г. Економічна теорія: підручник / В.Г. Чепінога В.Г. К.: Юрінком Інтер, 2011. 656 с.
23. Шевченко О.О. Історія економіки та економічної думки: сучасні економічні теорії Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

Допоміжна

1. Башнянін Г.І., Лазур П. Ю., Медведєв В. С. Політична економія. К.: Ніка-Центр. Ельга. 2000. 527 с.
2. Економічна теорія: практику-тренінг для студентів вищих навчальних закладів I рівня акредитації: Навч. посіб./ Побережець Т.І., Талавиря М.П., Болгарова Н.К. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. 327 с.
3. Экономика и бизнес: учебник / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, д.э.н., доц. А. И. Каринцевой. Сумы : Университетская книга, 2018. 608 с. (на русском языке).
4. Костюк В.С. Економічна теорія: Навч. посібник. / В.С.Костюк, А.М.Андрущенко, І.П.Борейко К.: Центр учбової літератури, 2009. 282с.
5. Курс економічної теорії: Навчальний посібник / [С.І. Архієреєв, С.Г. Вініцька, В.М. Двінських та ін.]. Х.: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститутт», 2008. 331 с.
6. Можайкіна Н. В. Домогосподарство як суб'єкт ринкової трансформації. Монографія / Н. В. Можайкіна, Тютюнникова С. В. Полтава: Скайтек, 2010. 157с.
7. Майкл Гудвін. Економіка. Як вона працює (і не працює) у словах та малюнках / Майкл Гудвін. Вид. Ірбіс комікси. 2020. 320 с.
8. Основи економічної теорії: Навч. посібник / За заг. ред. П.В. Круша. В.І. Депутат. С.О. Тульчинської. К.: Каравела. 2010. 448 с.
9. Орехівський Г.А. Тестово-словниковий практикум з економічної теорії: Навч. посіб. К.: Каравела, 2007. 216 с.
10. Основи економічної теорії: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.О. Рибалкін, М.О. Хмелевський, Т.І. Біленко, А.Г. Прохоренко та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 352 с.
11. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
12. Шевченко О.О. Історія економіки та економічної думки: сучасні економічні теорії Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с

13. Щетинін А.І. Гроші та кредит: Підручник: 3-тє вид., перероб. І доп. / А.І. Щетинін. К.: Центр учбової літератури, 2008. 432 с.

11. Інформаційні ресурси

Офіційні сайти

Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.kiev.ua>

Сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua>

Сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>

Сайт Ради підприємців України при КМУ. URL: <http://www.business-rada.kmu.org.ua>

Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>

Сайт Державної податкової адміністрації. URL: <http://www.sta.gov.ua>

Сайт про податкову систему України. URL: <http://www.tax.com.ua/>

Торговельно-промислова палата України. URL: <http://www.ucci.org.ua>

Український фінансовий сервер: <http://www.ufs.kitv.ua/>

Фінансові новини. URL: <http://www.ingfn.com.ua/>

Основні макроекономічні показники / Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

сайт Президента України. URL: www.president.gov.ua

сайт Державного комітету статистики. URL: www.ukrstat.gov.ua

сайт Державного казначейства України. URL: www.treasury.gov.ua

сайт Антимонопольного комітету України. URL: www.amc.gov.ua

сайт Фонду державного майна України. URL: www.spfu.gov.ua

сайт Міністерства соціальної політики України. URL: www.mlsp.gov.ua

сайт Міністерства соціальної політики України. URL: www.dcz.gov.ua

сайт Міністерства економіки України. URL: www.me.gov.ua

сайт Міністерства регіонального розвитку та будівництва України. URL: www.minregionbud.gov.ua

сайт Пенсійного фонду України. URL: www.pfu.gov.ua

сайт Державної митної служби України. URL: www.customs.gov.ua

сайт Рахункової палати України. URL: www.ac-rada.gov.ua

Інформаційне бюро державної служби зайнятості. URL: www.trud.gov.ua

сайт Національної бібліотеки України. URL: www.nbuv.gov.ua

сайт Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL: www.dktr.gov.ua

Державна комісія України з цінних паперів та фондовому ринку. URL: www.ssmsc.gov.ua

сайт Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики. URL: www.dssu.gov.ua

Система розкриття інформації на фондовому ринку України. URL: www.smida.gov.ua

Державне агентство з інвестицій та розвитку. URL: www.in.gov.ua

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг. URL: www.dfp.gov.ua

www.niss.gov.ua – Національний інститут стратегічних досліджень www.sdfm.gov.ua –

Державний комітет фінансового моніторингу. URL

сторінка, на якій публікуються "Квартальні передбачення", що містять макроекономічні показники України, короткостроковий прогноз її економічного розвитку з коментарями незалежних експертів. URL: www.ieps.kiev.ua/gr.htm

огляд даних Світового банку (www.worldbank.org/html/extdr/offrep/eca/ua.htm – сторінка містить короткий огляд даних про економічні показники в Україні). URL: www.worldbank.org

сервер Міжнародного валютного фонду подає інформацію про усі країни світу, в т.ч. і Україну. URL: www.imf.org

Кіровоградська обласна адміністрація www.president.gov.ua/content/ker-map.html - Комітет економічних реформ. URL: www.kr-admin.gov.ua